

Beleid behoeft meer informatie en flexibiliteit

Auteur(s):

Beer, P.T., de

Tot 1 september 2001 verbonden aan het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4322, pagina 675, 7 september 2001

Rubriek:**Trefwoord(en):**

arbeidsmarkt

Ogenscheinlijk was het arbeidsmarktbeleid van de afgelopen zeven jaar een groot succes. De werkgelegenheid groeide met ruim een miljoen banen en de geregistreeerde werkloosheid daalde van een half miljoen tot minder dan 200.000 personen. Toch valt de laatste tijd steeds meer kritiek op het arbeidsmarktbeleid te beluisteren. Daarvoor zijn drie redenen.

In de eerste plaats kunnen vraagtekens worden gezet bij de effectiviteit (doeltreffendheid) van het beleid: is de daling van de werkloosheid echt het resultaat van het gevoerde beleid of is zij te danken aan de gunstige economische conjunctuur? In de tweede plaats kan men zich afvragen of de baten van het beleid wel in verhouding staan tot de kosten: is het beleid wel (kosten-)efficiënt? In de derde plaats roept de huidige krapte op de arbeidsmarkt de vraag op of de doelstellingen van het beleid, die werden geformuleerd toen de arbeidsmarkt zeer ruim was, niet moeten worden bijgesteld.

Ondanks tientallen evaluatierapporten valt over de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid weinig met zekerheid te zeggen. Deze evaluatiestudies bieden maar zelden inzicht in de toegevoegde waarde van het onderzochte instrument. Cijfers genoeg over het aantal scholingstrajecten, gesubsidieerde banen of werkervaringsplaatsen. Maar de cruciale vraag, hoeveel werkzoekenden *dankzij* die instrumenten een betaalde baan hebben gevonden, blijft meestal onbeantwoord. Vanwege het gemis van een experimentele opzet van arbeidsmarktmaatregelen, moeten we ons behelpen met quasi-experimenten, waarin werklozen niet willekeurig zijn verdeeld over deelnemers aan een regeling en niet-deelnemers (de controlegroep). Als van de deelnemers een groter percentage een (reguliere) baan vindt dan van de niet-deelnemers, kan dat te danken zijn aan de regeling, maar ook aan het feit dat zij bijvoorbeeld meer gemotiveerd zijn. Slechts in enkele studies is gepoogd te corrigeren voor verschillen in motivatie en in andere niet-waargenomen kenmerken tussen deelnemers en niet-deelnemers. Daaruit blijkt dat arbeidsmarktinstrumenten vaak weinig effect hebben op de kans op werk - soms zijn zij zelfs contraproductief¹. Vooralsnog weten we daarom maar weinig over de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid - en voor zover we iets weten stemt dit niet erg hoopvol over de toegevoegde waarde van het beleid.

Jaarlijks wordt aan arbeidsmarktbeleid zo'n twaalf miljard gulden verspijkerd, dat is zo'n 1,5 procent van het bbp. Is dit geld goed besteed? Zo lang er geen duidelijkheid bestaat over de netto-effectiviteit van de arbeidsmarktinstrumenten, is deze vraag niet te beantwoorden. Niettemin kan op basis van het beschikbare onderzoek, zo goed en zo kwaad als mogelijk is, worden geschat dat het de overheid jaarlijks gemiddeld zo'n f 60.000 kost om één werkzoekende extra aan werk te helpen². Daarbij is overigens nog geen rekening gehouden met mogelijke negatieve indirecte effecten van het beleid, bijvoorbeeld ten gevolge van de financiering ervan, maar evenmin van positieve inverdieneffecten zoals bespaarde uitkeringen.

Of het zoveel geld waard is om een kansarme werkzoekende aan het werk te helpen, is een politieke afweging. Maar om die afweging goed te kunnen maken, dient men wel over adequate informatie te beschikken - en daaraan ontbreekt het tot nog toe.

De huidige arbeidsmarktsituatie is een geheel andere dan die van het midden van de jaren negentig. Het is dan ook verstandig om de doelstellingen die destijds voor het arbeidsmarktbeleid golden, kritisch te bezien in het licht van de huidige situatie. Het hoofddoel - kansarme werkzoekenden aan het werk helpen - blijft onverminderd geldig zo lang nog meer dan anderhalf miljoen personen onder de 65 jaar een sociale uitkering ontvangen. De introductie van de banenpools in 1991 en de Melkert-1-banen (nu I/D-banen) in 1995 betekende dat ook tewerkstelling op een gesubsidieerde baan in de collectieve sector tot deze doelstelling werd gerekend. Doorstroming naar een niet-gesubsidieerde baan werd daarbij niet nodig geacht. Integendeel, de Melkert-1-banen werden nadrukkelijk gepresenteerd als structurele banen. Afgemeten aan die doelstelling kan het feit dat weinig banenpoolers en 'Melkertiers' zijn uitgestroomd naar een baan in de marktsector nauwelijks als een minpunt worden aangemerkt, zoals Riccardo Welters elders in deze *esb* terecht opmerkt.

Nu werkgevers anno 2001 moeilijk aan geschikt personeel kunnen komen, lijkt het belang van doorstroming naar de marktsector aanzienlijk groter. Daarbij dient men echter ook het tweede doel van de Melkert-banen, het voorzien in maatschappelijke behoeften in de zorg, het openbaar vervoer, het onderwijs en dergelijke, in het oog te houden. Juist op het moment dat de klachten over tekortschietende collectieve voorzieningen hand over hand toenemen, lijkt het niet verstandig structurele gesubsidieerde banen af te schaffen zonder er iets anders (zoals reguliere banen) voor in de plaats te stellen. Nu bestaat vooral behoefte aan een zodanige vormgeving van het arbeidsmarktbeleid dat het zich soepel kan aanpassen aan veranderende conjuncturele omstandigheden.

¹ Zie bijvoorbeeld: Centraal Planbureau, *Arbeidsbemiddeling en -reïntegratie van werklozen. Welke rol heeft de overheid te spelen?*,

Den Haag, 2000.

2 P.T. de Beer, Kosten en baten van het arbeidsmarktbeleid, in: *Openbare Uitgaven*, jrg. 32, nr. 6, 2000, blz. 286-300.

Copyright © 2001 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)